

Marenglen KASMI

POLITIKA GJERMANE NDAJ KOSOVËS 1943-1944

Politika gjermane ndaj Kosovës në vitet 1943-1944 nuk bazohej në ndonjë interes të veçantë territorial apo ideologjik dhe duhet vlerësuar jo e veçuar, por në një kontekst të përgjithshëm me politikën nacional-socialiste ndaj Shqipërisë, para dhe gjatë Luftës së Dytë Botërore.

Kapitullimi i Italisë nga lufta dhe si pasojë edhe lëshimi i frontit të Evropës Juglindore nga ushtria italiane, detyroi Komandën e Lartë të Wehrmacht të merrte masa të shpejta për mbrojtjen e kësaj vije fronti, ndaj edhe të ndërhyrjeve të mundshme ushtarake të aleatëve anglo-amerikanë në Ballkan. Si pasojë, në fillim të shtatorit 1943, trupat gjermane pushtuan Shqipërinë dhe si rrjedhim edhe gjithë Kosovën.

Politika gjermane ishte, para së gjithash, e interesuar që nëpërmjet premtimeve për garantimin e pavarësisë dhe krijimin e Shqipërisë së Madhe të fitonin mbështetjen e popullsisë shqiptare dhe të mbanin kësaj pushtuar këto troje sa ishte e mundshme me sa më pak forca ushtarake. Kësaj, nuk munguan edhe premtimet se, vetëm tani, dhe me gjermanët, shqiptarët mund të realizonin ëndrrën e tyre të madhe, bashkimin e Kosovës me Shqipërinë.

Nëse vlerësojmë dokumentet gjermane të kohës, bie në sy që thuajse gjithmonë përdoren termat “Shqipëria e vjetër” dhe “Shqipëria e re”. Pra, pavarësisht propagandës, Shqipëria nuk konsiderohej në të vërtetë si një e vetme dhe e vetëkuptueshme në formën e saj natyrale, por si një krijim artificial për interesa të Gjermanisë. Këtë gjë e vërteton edhe një raport i ministrit të Plotfuqishëm për Evropën Juglindore, Neubacher, i cili më 19 shtator 1943 raporton në Berlin se ai kishte ndërhyrë në tekstin e hartuar nga Komiteti Kombëtar për shpalljen e Pavarësisë së Shqipërisë - sigurisht nën tutelën gjermane - i cili do të publikohej në kanalet e informacionit të kësaj kohe. Ndër të tjera, në tekstin origjinal thuhej: “[...] që Shqipëria e pavarur brenda kufijve të saj etnikë është shndërruar nga ëndërr në realitet”.¹ Pas ndërhyrjes së Neubacher, në thirrje do të shkruhej: “[...] gjithë shqiptarët brenda kufijve etnikë e përfshijnë këtë ditë plot me shpresë për të ardhmen e tyre kombëtare”.² Neubacher e argumenton këtë ndryshim si më poshtë: “Unë (d.m.th. Neubacher - M. K.) e ndryshova këtë fjali sepse, në të theksohej përfshirja e territoreve të reja (nën Shqipërinë - M. K.) në kurrizin e Serbisë. Kësisoj - vazhdon Neubacher më tej - kërkesa e pashmangshme e shqiptarëve për bashkimin e trojeve të tyre etnike shndërrohej në një ëndërr”.³ Siç shkruan Neubacher, fjala “kufij etnikë” duhet të qëndronte në këtë thirrje vetëm për efekt propagandistik.

Më tej, një synim tjetër po kaq i rëndësishëm ishte edhe përvetësimi i kromit shqiptar, si një nevojë emergjente e ekonomisë gjermane të luftës. Ky interes ishte shfaqur kahershëm, që kur pas pushtimit të Jugosllavisë, sipas Marrëveshjes së Vjenës, më 21 prill 1941, Kosova do të bashkohej me Shqipërinë, me qëllim që të parandalohej shndërrimi i irredentizmit të shqiptarëve etnikë në një

¹ PA/AA Büro des Staatssekretär, Albanien 3. April 1940-15. Juni 1944, Telegram sekret i Neubacher Nr. 1466 i datës 20.9.1944 (data e mbërritjes) - *Politisches Archiv des Auswärtigenamts (PA/AA)/ Arkivi Politik i Ministrisë së Punëve të Jashtme Berlin*, Gjermani.

²Po aty.

³Po aty.

lëvizje antigjermane.⁴ Por, në të nuk u përfshinë Trepça, Mitrovica dhe Vuçitërna, të cilat mbetën nën administrimin ushtarak gjerman. Pas kapitullimit të ushtrisë italiane, Wehrmacht gjerman, përqendroi në Prishtinë në Divizionin 100 të Këmbësonisë Malore. Këto trupa ishin nën komandën operative të Korparmatës XXI Malore të Wehrmacht gjerman.

Në kuadër të përgatitjes së pushtimit, Kosova u vlerësua nga gjermanët si vendi i duhur për të mbështetur “lëvën e politikës” së pushtimit. “[...] *Gjërat janë ndryshe në Shqipërinë e re - raportonte më 12 shtator 1943 Neubacher. Aty - vazhdonte ai më tej - jetojnë më të mirët në pikëpamje racore, më të vendosurit politikisht dhe elementët më të përshtatshëm ushtarakisht të popullit shqiptar. Kjo popullsi e ka të qartë që, bazuar në premtimet që Aleatët i kanë bërë Jugosllavisë dhe Greqisë, ajo (d.m.th. Kosova - M. K.) qëndron ose bie me Gjermaninë*”.⁵

Siç lexohet ky qëndrim bazohej pikësëpari te mendimi se shqiptarët e Kosovës do ta mirëprisnin këtë pushtim si një të keqe më të vogël në krahasim me sundimin serb, që mund të vendosej më pas nëse Gjermania do të humbiste luftën.

Në kuadër të përgatitjes së pushtimit ministri i Jashtëm gjerman, von Ribbentrop, urdhëroi ish-oficerin austriak të Luftës së Parë Botërore dhe për shumë vite më vonë nëpunës në Legatën Gjermane në Tiranë, Franz von Scheiger (Franc fon Scheiger), një njohës shumë i mirë i gjuhës dhe kulturës shqiptare dhe me shumë miq shqiptarë, të vishte uniformën e majorit dhe si efektiv i Divizionit 100 të Këmbësonisë së Lehtë Gjermane të përqendruar në Kosovë, të nisej urgjent për në Shqipëri, i pajisur me rreth 6 kg napolona ar, si dhe para britanike⁶. Nga ana e tij, von Scheiger kërkoi t'i sigurohej edhe një ngarkesë prej 100 kg kafe dhe 50 kg raki për bajraktarët e Veriut, e cila do të porositej enkas në Lisbonë,

⁴ Noel Malcolm, *Kosova - një histori e shkurtër*, Prishtinë-Tiranë 2001, f. 303.

⁵ PA/AA Büro des Staatssekretär, Albanien 3. April 1940-15. Juni 1944, telegram sekret i Neubacher, Beograd, 12 shtator 1943.

⁶ PA/AA Büro des Staatssekretär, Albanien 3. April 1940-15. Juni 1944, shënim për ambasadorin Ritter dhe Sekretarin e Shtetit von Steengracht, më 1 shtator 1943.

meqenëse ishte e vështirë të sigurohej në Gjermani.⁷ Siç shihet, ky veprim tregon se von Scheiger ishte vërtet një njohës i mirë i shqiptarëve dhe zakoneve të tyre.

Historiani gjerman B. Kühmel, bazuar në dokumente të kundërzbulimit gjerman ushtarak, mendon se von Scheiger mori menjëherë kontakt me politikanë shqiptarë antiitalianë dhe si pasojë edhe e këtyre takimeve, më 16-19 shtator 1943 u mbajt Lidhja e Dytë e Prizrenit. Misioni kryesor i Lidhjes ishte ruajtja e trojeve etnike nga ripushtimi jugosllav pas largimit të ushtrisë gjermane.⁸ Edhe raportimet e Neubacher e mbështesin këtë tezë të Kühmel kur ai njofton se: “ne kemi vendosur atje (d.m.th. në Kosovë - M. K.) shqiptarë të besuar, politikisht të provuar, si edhe një trupë të kualifikuar kundërspiunazhi [...]”.⁹

Personaliteti më i spikatur në këtë takim ishte, pa dyshim, Xhafer Deva. Ai menjëherë pas kapitullimit italian u lidhë me Neubacher në Beograd, i cili organizoi udhëtimin e Devës për Tiranë me avionin e tij personal.¹⁰

Gjithsesi, pavarësisht se Lidhja ishte një organizatë progjermane dhe krijimi i saj ishte përshëndetur nga Neubacher, me kalimin e kohës, e sidomos kur ajo drejtohej nga Bedri Pejani, herëherës ajo shndërrohej në një problem për politikën gjermane. Shkaku kryesor i këtyre problemeve shikohej te dëbimi në masë i serbëve nga Kosova, gjë që sipas gjermanëve, përveç dëmtimit që i bënte kjo gjë bashkëpunimit gjermano-serb, shkaktonte edhe probleme ekonomike, sociale etj. Por, nga ana tjetër, nacionalizimi i theksuar i Pejani ishte mjaft popullor në Kosovë dhe kjo gjë e pengonte

⁷ PA/ AA Pol. I.M. (12), Detyra e Ministrit të Jashtëm e datës 1 shtator 1943, f. 291400.

⁸ Bernhard Kühmel: *Deutschland und Albanien, 1943-1944. Die Auswirkungen der Besetzung und die innenpolitische Entwicklung des Landes*, Bochum 1981 (Inauguraldissertation zur Erlangung eines Doktors der Philosophie in der Abteilung für Geschichtswissenschaft der Ruhr-Universität Bochum), f. 169.

⁹ PA/AA Büro des Staatssekretär, Albanien 3. April 1940-15. Juni 1944, Telegram sekret i Neubacher, Beograd, 12 shtator 1943.

¹⁰ Bernhard Kühmel, *Deutschland und Albanien 1943-1944*, f. 171.

fuqizimin e lëvizjes komuniste në Kosovë dhe qëndresën proaleate.¹¹ Sigurisht që kjo gjë ishte tejet e rëndësishme për gjermanët në këtë fazë të vështirë të luftës së tyre.

Është i pakundërshtueshëm fakti se politikës gjermane nuk i interesonte se çfarë do të ndodhte me shqiptarët pas lufte. Ajo ishte e interesuar të realizonte pikësëpari qëllimet e saj gjatë luftës, pra qetësi në pikëpamje ushtarake, vjeljen e nëntokës shqiptare etj., çka arrihej me shqiptarët një paqësim politik. Që politika gjermane nuk ishte e interesuar në të ardhmen e shqiptarëve pas lufte e vërteton edhe fakti që në tetor 1944 Komanda Gjermane në Mitrovicë kujdesej për të ruajtur bashkëpunimin shqiptaro-serb, sigurisht për interesin e saj. Kësisoj më 29 tetor 1944 raportohet një mbledhje e shefit të kundërzbulimit në Mitrovicë, nënkolonel Warnstorff (Varnshtorf) me çetnikun dhe komandantin e korpusit Markoviç, ministrin e Brendshëm Deva, një major, Ali, dhe përfaqësuesin e Neubacher, Gstöttenbauer (Gshtëtenbauer). Synimi kryesor i gjermanëve ishte futja në luftë përkrah njëri-tjetrit e formacioneve shqiptare dhe serbe kundër armikut të tyre të përbashkët.¹²

Shqiptarët e Kosovës nën Armën SS: Krijimi i Divizionit SS “Skanderbeg”

Nga dokumentet gjermane të konsultuara nuk rezulton ndonjë plan i gjermanëve për një mobilizim të përgjithshëm të shqiptarëve të Kosovës. Po ashtu, edhe përfundimi se ideja e rekrutimit të Divizionit SS “Skanderbeg” doli nga diskutimet e zhvilluara nga autoritetet gjermane dhe Bedri Pejës,¹³ është i gabuar. Ideja për ngritjen e formacioneve shqiptare nën Armën SS zë fill qysh në shtator 1943. Ashtu si edhe në vendet e tjera të pushtuara, ideja për krijimin e një force ushtarake vendase u hodh menjëherë pas

¹¹ Bernd Fischer, *Shqipëria gjatë luftës 1939-1945*, Tiranë 2004, f. 309.

¹² BA/MA RH19 VII/27, Kriegstagebuch der Führungsabteilung Oberkommando Heeresgruppe E, Monat Oktober 1944, raportim i datës 29.10.1944.

¹³ Noel Malcolm, *Kosova - një histori e shkurtër*, f. 322.

pushtimit, por u ndërpre përkohësisht si pasojë e propagandës dhe këmbënguljes së Neubacher për të ruajtur në dukje pavarësinë shqiptare. Po ashtu, një arsye tjetër e mosrealizimit të këtij plani ishin edhe kontradiktat e shumta që shkaktoheshin si pasojë e “përplasjes së kompetencave” ndërmjet instancave ushtarake gjermane në Shqipëri, konkretisht e gjeneralit gjerman për Shqipërinë dhe përfaqësuesit të Himmler në Shqipëri, Brigadenführer-SS¹⁴ Josef Fitzthum (Jozef Fitctum).

Në një telegram që Kaltenbrunner (Kaltenbruner), shef i Policisë së Berlinit, i dërgonte Neubacher më 17 shtator 1943, ndër të tjera, i shkruante atij se Himmler kishte: “urdhëruar në mënyrë kategorike ndërprerjen e çdo rekrutimi vullnetarësh për njësitë e Armës SS në Shqipëri ...”.¹⁵

Natyrisht që gjermanëve ju duheshin forca për të ruajtur krahët nga lëvizja partizane, sepse siç shprehet edhe Neubacher: “çdo pushkë e Wehrmachtit gjerman nevojitet në ruajtjen e bregdetit”.¹⁶ Kështu që Neubacher i kërkon me këmbëngulje Himmler që rreth 4 000 shqiptarë (të Kosovës) të inkuadruar në një Divizion SS (boshnjak - M. K.) në Francë, të dërgohen në Shqipëri dhe si formacione shqiptare SS të kryejnë detyra të veçanta ruajtje e sigurimi. “Formalisht këta trupa duhet të jenë në dispozicion të ministrit të Brendshëm, i cili do t’i përdorë ata sipas dëshirave tona”, njoftonte Neubacher në Berlin.¹⁷ Kjo kërkesë fillimisht nuk do të plotësohej. Këto forca shqiptare ishin të shpërndara në njësitë boshnjake dhe nuk konsideroheshin si të afta për të vepruar të pavarura, megjithëse Himmler mendonte se këta ushtarë shqiptarë

¹⁴ Brigadenführer (*Brigadenfyrrer*) - gradë e lartë e Armës-SS, e barasvlershme me gjeneral brigade.

¹⁵ PA/AA, Inland II g, 296, Waffen SS, Albanien, Aufstellung von SS-Formationen 1943-1944.

¹⁶ PA/AA Büro des Staatssekretär, Albanien 3. April 1940-15. Juni 1944, Telegram sekret i Neubacher, Beograd, 30 shtator 1943.

¹⁷ PA/AA Büro des Staatssekretär, Albanien 3. April 1940-15. Juni 1944, Telegram sekret i Neubacher, Tiranë, 25 shtator 1943.

premtimin të bëheshin ushtarë shumë të mirë pasi të përfundonin stërvitjen përgatitore.¹⁸

Pavarësisht urdhrit të sipërpërmendur të shefit të Armës SS, Himmler për të ndaluar rekrutimin e shqiptarëve, Komanda e Lartë e Wehrmacht nuk e zbatoi atë dhe, si pasojë, rezultoi se në tetor 1943 janë formuar pesë batalione shqiptarësh, me rreth 4 800 burra. Po ashtu, në Kosovë ishin rekrutuar nga Wehrmacht (jo nga Arma SS) rreth 6 000 shqiptarë me nënshtetësi jugosllave, nga të cilët 2/3 vinin nga sanxhaku dhe 1/3 nga territoret e Kosovës, të cilët nuk ishin veshur ende, por që ishin pajisur me armatim italian.

Pa marrë parasysh këto zhvillime, në fillim të vitit 1944, pasi u pa qartë se qeveria shqiptare dështoi në ngritjen e një force ushtarake qeveritare, ndërsa për trupat gjermane ngritja e forcave të tilla ishte tepër të nevojshme në luftën kundër partizanëve, Hitler miratoi krijimin e Divizionit SS “Skanderbeg”.¹⁹

SS Brigadenführer Fitzthum, i cili në literaturën shqiptare të para viteve 1990 paraqitet si prototipi i nazistit, simboli i së keqes dhe thuhet sinonimi i figurës së Drakulës në filmat horror të Evropës Perëndimore,²⁰ ishte pikërisht ai që u ngarkua me ngritjen e kësaj force ushtarake. Person tjetër kyç për ngritjen e këtij divizioni ishte ministri i Brendshëm shqiptar Xhafer Deva. Këshillat për kujdesin që duhej të tregohej në mobilizimin e kësaj force, sigurisht që i jepte Neubacher, i cili shprehej i sigurt për suksesin ushtarak dhe politik që do të kishte krijimi i këtij divizioni kundër bandave komuniste.²¹ Suksesi do të ishte më i madh nëse marshimi i këtyre trupave në qytetet kryesore do të shoqërohej me një propagandë të sofistikuar. Po ashtu u morën masa të kujdesshme në lidhje me uniformën që duhej të kishte ky divizion.

Qeveria shqiptare mori përsipër nxjerrjen e një urdhri sipas së cilit në Kosovë do të kryhej rekrutimi i burrave të lindur ndërmjet

¹⁸ PA/AA Büro des Staatssekretär, Albanien 3. April 1940-15. Juni 1944, Inland II 28006/43g, sekret.

¹⁹ PA/AA, Inland IIg, 296, 1943/44, H 298851.

²⁰ Bernhard Kühmel, *Deutschland und Albanien*, S. 296.

²¹ PA/AA, Inland IIg, 296, 1943/44, H 298816.

viteve 1920 e 1924. Po ashtu, shqiptarët e Kosovës që ishin të burgosur duhej të liroheshin dhe të integroheshin në divizionin e ri. Vazhdonte të këmbëngulej, gjithashtu, që myslimanët shqiptarë që ishin inkuadruar si vullnetarë në Divizionin SS me numër 13 (divizioni boshnjak - M. K.) duhej të krijonte bazën e Divizionit të ardhshëm SS shqiptar.

Për rekrutimin e shqiptarëve ishte e interesuar edhe Lidhja e Dytë e Prizrenit. Mirëpo, komandanti i Divizionit, gjenerali Schmidhuber (Shmidhuber), e përgënjeshtroi impenjimin e Lidhjes së Prizrenit dhe të kryetarëve të bashkive për të organizuar rekrutimin, duke e marrë vetë meritën e krijimit të kësaj force. Është i pamohueshëm pasiviteti i prefektëve dhe kryetarëve të bashkive për rekrutimin e shqiptarëve nën Armën SS, ishte në një farë mënyre një shenjë që ata i jepnin popullsisë që të mos e merrnin seriozisht këtë rekrutim dhe ta konsideronin atë si diçka të parëndësishme dhe ta injoronin. Vetëm njerëz nga shtresa e varfër shfaqën interes për t'u rekrutuar, sepse e shihnin atë si një mundësi punësimi për të siguruar jetesën, ndërkaq që djemtë e bejlerëve, agallarëve dhe tregtarëve të pasur, u liruan nga detyrimi për rekrutim nëpërmjet njohjeve ose korrupsionit.²² Megjithatë, deri më 25 shtator 1944 për rekrutim u paraqitën 11 398 shqiptarë, nga të cilët u konsideruan të aftë 9 275 vetë. Prej tyre u inkuadruan në divizion vetëm 6 491 shqiptarë.²³

Rekrutimet u bënë në zonat e Kosovës, Maqedonisë dhe Mitrovicës. Ekzistojnë disa të dhëna, pavarësisht se qeveria shqiptare nuk i konfirmonte, ku dëshmohet se në këtë divizion janë rekrutuar edhe shqiptarë nga Shqipëria, ndonëse numri i tyre ishte i vogël.²⁴

I parë në pikëpamje ushtarake dhe organizative urdhri për krijimin e këtij divizioni ishte vlerësuar mbi kërkesa të gabuara. Shqiptarët nuk kishin pasur asnjëherë trupa të organizuara ushtarake sipas perceptimit gjerman për një forcë të rregullt ushtarake. Njësitë

²² BA/MA RS 3-21/1, Zusammenfassender Bericht über die Aufstellung und den Zustand der 21 Waffen-Gebirgs-Division der SS - Skanderbeg", f. 2.

²³ BA/MA, RS 3-21/1, S. 3.

²⁴ BA/MA, XXII. A.K, 59643/4, F. 79 (Raport i datës 02.05.1944).

ushtarake shqiptare të deriatëhershme, përfshirë edhe milicinë shqiptare të krijuar gjatë pushtimit italian, paraqisnin vetëm një krijesë ushtarake në dukje. Atyre u mungonte çdo strukturë e brendshme solide ushtarake. Mangësia e parë kryesore e këtyre trupave ishte mungesa e disiplinës, të cilën ushtarakët italianët jo vetëm që nuk u munduan ta përmirësonin, por përkundrazi e kultivuan më tej atë. Po ashtu, kontingjenti i shqiptarëve që u afruan për rekrutim ishte i dobët dhe i paarsimuar, të cilët ishin motivuar më tepër se gjithçka tjetër nga rroga që do të merrnin.

Gjatë luftimeve që kreu ky divizion kundër partizanëve, ra në sy përgatitja e lartë e partizanëve, si edhe armatimi dhe veshja e tyre. Në misionin e parë luftarak ndaj partizanëve gjermanët vunë re se luftonin kundër një trupe e cila nuk kishte tashmë asgjë të përbashkët me banditët, por shfaqej si një trupë e mirëfilltë ushtarake, e rregullt, e disiplinuar, e veshur njësoj me uniforma angleze dhe që drejtohej nga oficerë me cilësi të larta ushtarake.²⁵ Madje, si pasojë e mungesës së pajisjeve drejtuese në Divizionin “Skënderbeg”, Schmidhuber pranon, se “trupat e tij kishin ndërruar rolet me banditët”.²⁶

Edhe përkundër këtyre dobësive nuk mund të mohohen disa suksese të vogla që arriti Divizioni në fund të muajit maj 1944. Për këtë arsye Fitzthum i propozonte Himmler krijimin e një divizioni të dytë SS në Shqipëri.²⁷ Madje, Vehbi Frashëri u propozoi gjermanëve marrjen përsipër nga qeveria shqiptare të një pjese të shpenzimeve që nevojiteshin për krijimin e kësaj force, nëse gjermanët premtonin se ky divizion nuk do të vepronte jashtë “Shqipërisë së Vjetër”.²⁸

Është e vetëkuptueshme se sa i rëndësishëm ishte për qeverinë shqiptare ky projekt, sidomos kur mund të parashikohej tërheqja e gjermanëve nga Shqipëria dhe qeveria do të kishte në këtë mënyrë

²⁵ BA/MA, RS 3-21/1, S. 3.

²⁶ BA/MA, RS 3-21/1, S. 3.

²⁷ Bernhard Kühmel, *Detuschland und Albanien*, f. 310.

²⁸ *Po aty*.

një forcë të armatosur në dispozicion, pavarësisht formatit të saj jo të plotë.

Divizioni “Skënderbeg” veproi kryesisht në rajonin kufitar ndërmjet Shqipërisë dhe Malit të Zi. Ai mori pjesë në disa operacione kundër partizanëve. Synimi i operacionit “Endlich” (*Më në fund*) ishte asgjësimi i forcave partizane në rajonin e Gjakovës. Gjatë këtij operacioni u shkatërrua një fushë aviacioni, e cila përdorej nga aleatët anglo-amerikanë për të furnizuar partizanët vendas. Prej 11 deri më 27 qershor 1944, një batalion i përforcuar i Divizionit “Skanderbeg” mori pjesë në operacionin “Falkenauge” (Syri i skifterit). Në nëntor Divizioni, tashmë i riformatuar në Grupregjimentin “Skanderbeg”, u transferua nga Prishtina në rajonin e Krlevës. Më vonë ai do të rigrupohej përsëri, por tashmë nën komandën e Divizionit 7 malor SS “Prinz Eugen”.

Përfundimisht vlen të theksohet se krijimi i Divizionit SS “Skanderbeg” nuk përbënte ndonjë rast të veçantë apo tipar dallues të marrëdhënieve pushtuese, politike dhe ushtarake ndërmjet Gjermanisë dhe Shqipërisë. Kjo për shkak se gjatë periudhës së Luftës së Dytë Botërore, Gjermania rekrutoi në Armën SS shumë ushtarë apo njësi e reparte të tjera nga shtete të huaja në tërë hapësirën e paanë të pushtimit dhe jo vetëm në Ballkan, por thuajse në gjithë vendet që ajo pushtoi. Në këtë kuadër edhe në Ballkan u rekrutuan forca të tilla si në Shqipëri, Bosnje, Kroaci, Bullgari etj.

Krijimi i Divizionit “Skanderbeg” i shërbente më së shumti gjermanëve, por edhe qeverive kolaboracioniste shqiptare. Gjermanët i përdorën forcat e divizionit shqiptar në territore të largëta për qeverinë e Tiranës, kryesisht në Kosovë, dhe ata nuk mundën thuajse asnjëherë t’i shërbenin vërtet drejtpërdrejt qeverisë së Tiranës brenda Shqipërisë shtetërore.

Kjo gjë tregon qartë se këto forca më tepër duhej t’u shërbenin gjermanëve sesa qëllimit të propaganduar gjatë procesit të rekrutimit. Sipas propagandës gjermane qeveria shqiptare do të kishte një forcë të armatosur e cila do të luftonte kundër komunistëve dhe rrjedhimisht do të pengonte ardhjen e tyre në pushtet pas largimit të gjermanëve nga Shqipëria. Siç u tha më sipër, komunizmi lidhej në

Kosovë me pansllavizimin, cylaqë drejtpërdrejt e favorizonte krijimin e këtij divizioni. Kjo propagandë pati rezultat te shtresat e varfra dhe të paarsimuara të vendit, të cilët, duke e besuar atë çka thuhej, u paraqitën pranë zyrave të rekrutimit. Po ashtu pati edhe të tjerë të cilët pranuan të veshin uniformën SS, të shtyrë vetëm nga nevoja ekonomike. Gjermanët arritën të krijonin te kjo shtresë besimin se vetëm nën kujdesin e tyre mund të sigurohej Shqipëria e Madhe dhe Kosova të shpëtonte përfundimisht nga sundimi serb.

Historiografia e huaj, kryesisht ajo serbe, e akuzon këtë divizion për kryerje të masakrave të mëdha ndaj popullsisë serbe në Kosovë. Shifrat e dhëna për viktimat janë të diskutueshme. Këto veprime të ndërmarra, të cilat në raste të caktuara morën edhe ngjyrimë kriminale, bazoheshin në urrejtjen e akumuluar dhe vuajtjet ndër shekullore të shqiptarëve nga vrasjet, plaçkitjet dhe politika shkombëtarizuese serbe ndaj shqiptarëve në Kosovë.

Pikërisht kjo urrejtje u përdorë dhe u shfrytëzua mjeshtërisht nga politika gjermane në trevat shqiptare, këndeje dhe andej kufirit. Neubacher, me të drejtë, ishte shprehur që në fillim të pushtimit se, në Kosovë ata do të gjenin përkrahjen më të madhe. Edhe pasi gjermanët ishin larguar nga Shqipëria, ata vazhdonin të kishin në Kosovë mbështetjen e popullsisë, pjesa më e madhe e së cilës luftonte me fanatizëm kundër ardhjes në pushtet të komunistëve, sidomos të atyre sllavë. Përvoja historike do të tregonte se ata kishin të drejtë. Pas fitores së Titos dhe vendosjes së regjimit komunist në Jugosllavi, Kosovës jo vetëm që nuk iu dha e drejta e premtuar e vetëvendosjes, por do të vuante edhe për disa dhjetëvjeçarë, deri në vitet 1998-1999, kur e hodhi tej sundimin serb.

